

Brasilia

Brasiliansk klimatpolitik

Frågan om klimatförändringarna står högt på den brasilianska agendan. Brasilien har sedan miljökonferensen i Rio 1992 ett arv att förvalta. Man betonar multilateralism och vill bygga vidare på Kyotoavtalet, snarare än att ersätta detta. Brasilien förespråkar bindande – men olika – åtagande vad gäller reduktion av utsläpp av växthusgaser för utvecklade såväl som utvecklingsländer. En viktig profilfråga för Brasilien är att inkludera avskogning i de internationella klimatförhandlingarna, vilket man delvis fick gehör för vid klimatförhandlingarna i Bali. Vidare driver man frågan om att slopa handelshinder för etanol och andra förnybara drivmedel, där man själv har stora intressen.

Övergripande målsättningar för klimatpolitiken

Brasiliens linje i internationella klimatsammanhang är att bygga vidare på Kyotoprotokollet med skärpta krav på industriländerna och med tydliga incitament för utvecklingsländerna. Detta är också i linje med den Syd-Syd-politik som dominerar den brasilianska utrikespolitiken. Samtidigt finns förståelse för att andra lösningar kan bli nödvändiga för att ro iland en klimatregim som omfattar alla väsentliga länder.

Den brasilianska ståndpunkten är att ansvaret för att begränsa klimatpåverkan är gemensamt men olika (*"common but differentiated"*). Brasilien har inte själva åtagit sig några bindande målsättningar gällande reduktion av klimatutsläpp men regeringen har ställt sig villig att förhandla om reduktioner till år 2020. Man ställer hårda krav på att utvecklade industriländer och Ryssland ska minska sina utsläpp. Samtidigt säger man sig vara oroade över att vissa länder inte verkar kunna uppfylla sina åtaganden enligt Kyotoprotokollet samt att de största utsläppsländerna fortfarande står utanför protokollet.

I internationella sammanhang förespråkar Brasilien även att man inte enbart skall fokusera på traditionella reduktionsåtaganden. Även åtgärder som länder vidtar för att hindra utsläpp genom avskogning bör tas med i beräkningarna

inom det fortsatta Kyotoprotokollet. Brasilien har sedan 1996 ett handlingsprogram för minskad avskogning i Amazonas och vill i de internationella klimatförhandlingarna premieras för sina minskade utsläpp och har bl a föreslagit en fond för kompensation av utvecklingsländernas insatser på detta område. Samtidigt är den brasilianska känsligheten för andras staters inblandning i Amazonas mycket stor.

För att minska koldioxidutsläppen trycker Brasilien starkt på en övergång till förnybar energi och förespråkar etanol som ett viktigt medel för att komma bort från beroendet av fossila bränslen. Man menar att det finns en stark potential för etanolproduktion i utvecklingsländerna och vill se slojade tullar och handelshinder för detta och andra biodrivmedel.

Brasiliens ståndpunkt vid Balimötet 2007

Vid Balimötet i december 2007 visade Brasilien god vilja att delta i öppna samtal kring hur landets ekonomi kan fortsätta utvecklas utan att detta samtidigt genererar ökande klimatutsläpp. Samtidigt tryckte man starkt på att de rika länderna måste visa på seriösa åtaganden för att reducera sina utsläpp med mellan 25-40 % till år 2020 jämfört med 1990-års nivå. Att Balimötet inte resulterade i några bindande åtaganden vad gäller de utvecklade ländernas klimatpåverkan var därför en besvikelse för den brasilianska regeringen som vid mötet även sade sig villig att godta kompromisser.

Brasilien kritiserade tillsammans med bl a Pakistan EU:s förslag på tullfrihet för klimatanpassad teknik. De kritiserade att förslaget enbart omfattade vissa produkter såsom solceller och konsulttjänster för energieffektivisering, men inte t ex etanol från sockerrör. Utrikesminister Celso Amorim menade att förslaget var ett utslag för protektionism och gav fördelar för i-länder på u-ländernas bekostnad.

Vidare argumenterade Brasilien för ett förslag på upprättande av en frivillig fond för att minska avskogningen i utvecklingsländer. Om länderna minskar sin avskogning jämfört med en fastställd referensnivå, baserad på tidigare avverkning, ska landet erhålla finansiella medel ifrån fonden. Om referensnivån däremot överskrids, översätts detta till en skuld som reducerar framtida års utbetalningar. Brasilien vann gehör för sitt förslag och det är troligt att skydd av avverkningshotade skogar kommer att ingå i fortsatta klimatavtalsförhandlingar. Många frågetecken kvarstår dock fortfarande kring hur ett sådant system skulle implementeras i praktiken.

Nationella utsläpp och klimatrelaterade initiativ

I samband med Bali-mötet presenterades statistik som visar att landets utsläpp av koldioxid i Brasilien har minskat med ca 14 % de senaste fyra åren. Denna minskning hänför sig enbart till minskad avskogning av Amazonas men i övrigt ökar landets koldioxidutsläpp. Om man bortser från avskogningen ökade utsläppen under perioden 1994-2005 med 45 %.

Brasilien har en hög andel förnybar energi och så mycket som 75 % av utsläppen beror på andra orsaker än fossilförbränning. Vattenkraft svarar för uppåt 80 % av elförbrukningen och 85 % av bilarna har flexmotorer som kan drivas med etanol. Dessutom läggs vikt vid att bygga ut alternativa rena energikällor så som solenergi och vindparker, men också genom en fortsatt utbyggnad av kärnkraft. Man satsar även mycket i utveckling av andra generationens biobränslen.

Den offentliga debatten kring klimatfrågorna är livlig. Brasilien är ett land som på sikt kommer kunna drabbas hårt av en höjd medeltemperatur genom bl a ökenbildning i stäppområden och stora delar av höglandet samt ökad erosion i samband med skyfall.

Flera nationella program och initiativ finns för att minska den inhemska klimatpåverkan. Bland dessa kan nämnas PROINFA (*Programa de Incentivo às Fontes Alternativas de Energia Elétrica*) som lanserades 2002, med syfte att öka andelen förnybar energi i den brasilianska elmatrisen. Ökningen ska ske inom tre områden; bioenergi, vindkraft och småskalig vattenkraft. Den långsiktiga målsättningen är 10 % av elproduktionen i landet år 2026 ska komma från dessa energislag. Programmet koordineras av ministeriet för energi och gruvindustri. Vidare kan nämnas att det även finns nationella program för energieffektivisering, för användning av biprodukter från olje-, gas- och etanolindustrierna, produktion och teknisk vidareutveckling av fuel-flexbilar och för fortsatt utbyggnad av kollektivtrafik (bl a metro i Rio och São Paulo).

Den brasilianska regeringen är inte helt avvisande till ett koncept med nationella förpliktelser när det gäller utsläppsminskningar. På presidentens initiativ bildades i slutet av november 2007 en kommitté som skall samordna alla initiativ inom klimatområdet samt utarbeta och genomföra en nationell handlingsplan för klimatförändringar Brasilien (*Comité Interministerial sobre Mudança do Clima, CID*). Kommittén består av 16 ministerier och samordnas av Casa Civil. Slutbetänkandet ska offentliggöras den 30 augusti 2008 och ska

i huvudsak behandla fyra olika områden; mitigation, adaptation, forskning och utveckling samt utbildning.

Comissão Interministerial de Mudança Global do Clima (det interministeriära klimatutskottet) består av representanter från elva olika ministerier. Kommissionen har bland annat ansvar för att analysera och godkänna CDM-projekt som genomförs i landet och att bistå regeringen inför dess beslut om ståndpunkter inom de internationella klimatförhandlingarna.

Fórum Brasileiro de Mudanças climáticas (brasilianskt forum för klimatförändringar, FBMC) initierades 2000 och har till uppgift att sprida kunskap inom det brasilianska samhället om klimatförändringarnas orsaker och effekter. Forumet omfattar både ministerier, forskningsinstitutioner, statkontrollerade företag (så som *Petrobrás* och *Electrobrás*) och det privata näringslivet. Sammankomsterna leds av president Lula.

Även inom kongressen finns en speciell kommission med fokus på klimatfrågan. *Comissão Mista Especial do Congresso Nacional* består av ledamöter från både senaten och deputeradekammaren och har som främsta uppgift att följa upp sådana aktioner som vidtagits med syfte att minska Brasiliens klimatpåverkan samt klimatförändringarnas påverkan på landet.

Miljöministeriet (*Ministério de Meio Ambiente*) är den federala myndighet som har det överordnade ansvaret för reglering och beskattning på miljöområdet. Merparten av dessa frågor bestäms dock på delstatsnivå, däribland t ex nivån på energiskatten. En lag från juli 2007 skapar ökade initiativ för brasilianska företag att göra investeringar inom miljö- och klimatområdet. Bland annat tillåts företag som satsar inom dessa områden att göra ökade skatteavdrag. Trots att lagen är antagen federalt, är det de enskilda delstaterna som avgör vilka investeringar som ska ge skattelättnader och/eller andra fördelar.

Avskogning i Amazonas

Den största källan till utsläpp av växthusgaser i Brasilien kommer från avskogning främst i Amazonas. 75 % av Brasiliens utsläpp kommer från avskogningen. I samband med Rio-konferensen 1992 lanserades ett pilotprogram för att hejda den illegala avverkningen i Amazonas och efter blandat resultat under 90-talets andra hälft kunde man under 2003-2006 konstatera en successiv minskning av avskogning. I januari i år kom dock ny data som pekar på att denna positiva trend har ändrats och att den illegala avverkningen återigen ökar. Dessa uppgifter, som ännu är preliminära, pekar

på att avskogningen det senaste året kan ha ökat med mellan 8-10 % jämfört med året innan. Ökade världsmarknadspriser på kött och soja anses ligga bakom den ökade avskogningen. Regeringen ser allvarligt på situationen och vidtar nu åtgärder innan de preliminära uppgifterna kunnat säkerställas. Bl a planerar man införa embargo mot kött som kommer från avskogade områden samt ett förbud mot finansiering av verksamhet som sker på illegalt avverkad mark.

Norges regering annonserade under våren 2008 att man kommer att investera tre miljarder NOK under fem år i att minska den globala avskogningen av tropiska skogar. En stor del av dessa resurser förväntas allokeras till Brasilien. Formen för detta är dock ännu inte fastställd.

Biodrivmedel

Etanol

Användandet av etanol som substitut för fossila bränslen har varit ett viktigt inslag i att minska landets utsläpp av växthusgaser. Det brasilianska etanolprogrammet sattes igång redan under oljekrisens 1970-tal. Programmet innebar statliga stöd till etanolproduktion och krav på etanolinblandning i all bensin som förbrukas i landet (för närvarande ligger nivån på mellan 20-25 %) vilket garanterat en stadigt stigande inhemsk efterfrågan. Nätet av tankställen för etanol och biodiesel byggs ut och är närmast heltäckande.

Etanolproduktionen i Brasilien har ökat kraftigt under de senaste åren som en följd av den ökande internationella efterfrågan på biobränslen. Produktionen förväntas under säsongen 2007/2008 uppgå till 21,3 miljarder liter, vilket skulle innebära en ökning med 22 % jämfört med föregående år. Brasilien står för 35 % av världproduktionen av etanol. Under 2007 planade dock Brasiliens export av etanol ut, främst till följd av ökad inhemsk efterfrågan. De största exportländerna är USA, Nederländerna, Japan och Sverige.

Den brasilianska etanolen produceras främst ifrån sockerrör. Arealerna för sockerrörsodling har under de senaste åren ökat. I dagsläget odlas sockerrör på ca 6,9 miljoner hektar. Enligt jordbruksministern Reinhold Stephanes kan sockerrörsodlingen fördubblas utan att komma i konflikt med annan markanvändning eller skogsområden, eftersom produktionen kan ske på degraderade och idag ickeproduktiva marker. Den brasilianska sockerrörsindustrin reagerade mycket positivt till EU-kommissionens klimat- och energipaket som presenterades i slutet av januari 2008. Målsättningen att 10 % av unionens transportbränslen ska vara förnybara år 2020.

Den brasilianska regeringen har vid flera tillfällen fört fram produktion och export av etanol och andra biodrivmedel som en stor möjlighet för utvecklingsländer. De höga tullar som lagts på etanolimport av bland andra USA och flera EU-länder är därför enligt den brasilianska regeringen hämmande för utvecklingen av både brasiliansk etanolindustri men även för fattigare länders möjlighet till utveckling på ett generellt plan. President Lula menade att det svenska arbetet för att sänka tullsatsen vid import av etanol, både till Sverige och inom EU, är ett viktigt steg mot ett framtida slopande av tullar på brasiliansk etanol och att beslutet sätter press på övriga EU-länder. Brasilien har även nyligen ingått bilaterala avtal med Indien och Jamaica för att stödja dessa länders utveckling av en inhemsk etanolproduktion.

Biodiesel

Även intresset för produktion av biodiesel ökar snabbt i Brasilien. Under 2007 uppgick produktionen till över 400 miljoner liter, vilket innebar en ökning med 400 % jämfört med produktionen 2006. Produktionen av biodiesel stöts genom det statliga programmet PNPB (*Programa Nacional de Producao e Uso do Biodiesel*). Sedan 2005 förekommer en frivillig låginblandning med 2 % biodiesel i brasiliansk diesel, så kallad B2. Från och med 2008 blir den procentandelen obligatorisk och samtidigt höjs den frivilliga andelen till 5 %, för att i sin tur bli obligatorisk från 2013. Det nyligen införda obligatoriet förväntas öka efterfrågan och produktionen ytterligare och den nationella målsättningen är att under 2008 nå en produktion på omkring 1 miljard liter biodiesel.

Ett särskilt syfte med PNPB har varit att utveckla biodieselproduktionen inom familj jordbruket. På initiativ av regeringen har en certifiering av biodiesel utvecklats ”*Selo Combustivel Social*”, en certifiering som visar att produktionen skett på ett sätt som stöttar det småskaliga jordbruket. Fram till år 2008 hade certifieringen erhållits av 28 biodieselföretag, vilket innebär omkring 100 000 familjer i produktionsledet.

CDM-projekt

Den brasilianska regeringen är mycket positivt inställd till användning av Kyotoprotokollets flexibla mekanismer, främst genom *Clean Development Mechanisms* (CDM). Omkring 10 % av den totala utsläppsminskningen som hittills åstadkommit med hjälp av CDM-projekt i världen har skett i Brasilien. Brasilien är därmed tredje största land att motta CDM-projekt, efter Kina och Indien. Sverige har för närvarande tre CDM-projekt i Brasilien. Dessa

behandlar samtliga bioenergi. Investeringarna har lett till kapacitetssökningar i brasilianska kraftvärmeanläggningar, där sockerrörsrester (*bagaço*) använts som bränsle. Den brasilianska regeringen menar att CDM är ett viktigt led i en nödvändig tekniköverföring för att utvecklingsländer ska få ta del av ren teknologi till rimliga kostnader. Detta är även en förutsättning för de ska kunna bidra till en minskad växthuseffekt.

Brasilien har tidigare profilerat sig i den internationella klimatdebatten genom att motsätta sig att koldioxidlagringsprojekt (*carbon capture and storage, CCS*) ska kunna användas som en del av Kyotoprotokollets flexibla mekanismer. Brasilien menar att dessa mekanismer endast ska kunna användas för sådana projekt som leder till en ökad hållbar utveckling på längre sikt t ex genom investeringar i förnybar energi eller energieffektiviseringar.

MARKOVIC

CC:

Ståhl, Mikael

Hammar skjöld, Erik

Markovic, Annika

Fleetwood, Caroline

Björkman, Maria

Bernstad, Anna

Lagergren, Micael

Aspemar, John